

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1898

Ny följd ↔ I årg.

Häft. 3

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET,
FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

→ INNEHÅLL ←

LILLY ENGSTRÖM: Sommar dagar i Lule lappmark. II.
CARIN WÄSTBERG: Svensk hemslöjd och norsk husflit. Iakttagelser från utställningen.
KLARA JOHANSON: Annie Besant.
Litteratur: K. E. J.: Nya dikter och tal af Frithiof Holmgren; — K. E. J.: Elise. Novell af Mark Stern.
Ett sätt att motarbeta ungdomens förvildning.
Några tankar angående »ungdomens förvildning och botemedlen däremot» (Insändt).
Kvinnan och fredssaken.
Zacharias Topelius och Finlands kvinnor.
Föreningsmeddelanden.
Från skilda håll.

Obs! Anmälan å omslagets sista sida!

Från Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition hafva utkommit och finnas hos alla bokhandlare att tillgå följande:

Den heliga historien

af *Alfr. Edersheim*, Teol. och Fil. Dr.

Andra delen. Häft. 1: 50.

Hela verket utkommer i tillsammans 7 delar, hvaraf subskribenter erhålla den 7:de delen gratis.

»Utan tvekan beteckna vi detta arbete vara en af de bästa vinster vår teologiska litteratur under senare tiden gjort.» *Vårt Land*.

»Ett af de yppersta bokalster, som de senare årens litterära marknad haft att bringa.» *B. W.*

Valda Berättelser

af Dr *Emil Frommel*.

Häft. 1: 25, klotb. 2: 25.

VÅRA HÖGTIDER.

Tankar och bilder af *Emil Frommel*.

Öfversättning från tyskan af

W. Emanuelsson. Andra uppl.

Häft. 1: 50, klotb. 2: 50.

En herdes afsked från sin hjord

af *Emil Frommel*.

Öfversättning af *Aug. Löfgren*.

Häft. 30 öre.

Stefanus och Paulus.

Två bibl. karaktärsbilder till karaktärsbildning af *Max Frommel*.

Häft. 25 öre.

Inåt, uppåt, framåt!

Pilgrimstankar och lefnadserfarenheter af *Max Frommel*, Generalsuperintendent i Celle.

Öfversättning.

Häft. 1: 50, kart. 1: 75, klotb. 2: 50.

Ungdomstiden — Herrens tid.

En bok för ynglingar

af *G. Weibrecht*, Professor i Stuttgart.

Häft. 2: 50, kart. 3 kr., klotb. 3: 50.

TVÅ SLAGS LIF.

En berättelse för ung och gammal

af *A. Buxtorf*.

Häft. 75 öre, kart. 1 kr.

Skolmästaren och hans son

af *K. H. Caspari*.

Berättelse från trettioåriga kriget.

Häft. 1 kr., kart. 1: 25.

STRID OCH SEGER

af *Emma Leslie*.

Berättelse från hugenottförföljelserna.

Häft. 60 öre, kart. 80 öre.

Liten och Värnlös,

Berättelse af *M. Liebrecht*.

Häft. 75 öre, kart. 1 kr.

ÖNSKEKRANSEN.

En berättelse för unga kvinnor

af *Mathilda Roos*.

Andra uppl.

Häft. 1 kr., kart. 1: 25, klotb. 2 kr.

GNISTOR

Berättelser af *H. E. Schmidt*.

Öfversättning från tyskan.

Häft. 1 kr., kart. 1: 25.

Från Rysslands Stepper

af *Ernst Schroll*.

Öfversättning från tyskan.

Häft. 75 öre, kart. 1 kr.

Berättelser för Folket.

Sex häften à 25 öre af *Fr. Ahlfeld*

samt fyra häften af *Ernst Evers*

till pris à 50 och 75 öre pr styck.

Bland Granar och Palmer.

Berättelser af *Ernst Evers*.

Häft. 1: 25, kart. 1: 50, klotb. 2 kr.

HEMÅT

Berättelser af *Ernst Evers*.

Öfversättning från tyskan.

Häft. 1: 50, inb. 1: 75.

FARMOR.

En berättelse för ung och gammal

af *A. Vollmar*.

Öfversättning från tyskan.

Andra uppl. Häft. 50 öre, kart. 75 öre.

SÖNDAGSBARN.

En berättelse för ung och gammal af

A. Vollmar.

Häft. 50 öre, kart. 75 öre.

Ur Svenska Folklifvet.

Berättelser af *H. K.*

Fyra häften hvardera à 50 öre.

Teckningar ur Lifvet.

Svenskt original

af *E. S. K.*

Häft. 1: 25, kart. 1: 50, klotb. 2 kr.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper, och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrödda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflyttna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: **Fröken H. Cronius.**

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

Fredrika-Bremer-Förbundets Jurist

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Onsdagar kl. $\frac{1}{2}$ 11—11 f. m.

Aug. Magnusson

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

STOCKHOLM.

(Etablerad 1860.)

Största lager i Norden

af

Kulörta och Svarta Klädningstyger
i **Siden** och **Ylle**,
Bomullsvoror, **Kapptyger** och **Schalar**.

Afdelningen

för å egen fabrik confectionerade artiklar, in-
rättad efter utländskt mönster, erbjuder ett

storartadt urval af **färdiggjorda**

Promenad- och Sällskapsklädningar,

Bluslif och Kjolar,

*Res-, Rid-, Velociped- o. Gymnastikdräk-
ter, Morgonrockar och Underkjolar m. m.*

Allt efter senaste modeller.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

**Profver på begäran
kostnadsfritt.**

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67

Sommardagar i Lule lappmark.

II.

Från Stora Sjöfallet till Boden.

Turisthyddan vid Stora Sjöfallet är solid och präktig och har två ganska stora rum med spisar. Nu vill jag emellertid bedja dem, som rest i Norge och som äro vana att med begreppet turisthydda förena föreställningen om sängar med madrasser och filter och hvad mer är, föreställningen om en värdinna, som lagar mat — ja, dem vill jag bedja, att de alls icke göra sig sådana föreställningar, då de äro på väg till Sjöfallets hydda, ty då blifva de vid framkomsten grymt besvikna. Hvad som där finnes, förutom stolar och bord, är två tomma träbritsar och af husgeråd en vattenhink och ett tvättfat. Då vi icke gjort oss några falska föreställningar, blefvo vi ej besvikna.

Emellertid började vi att inrätta oss på bästa sätt. Våra karlar gingo ut och höggo ved att elda med och björkris att lägga i britsarna — det var ju alltid mjukare än det hårda träet. Vi märkte snart, att den som byggt hyddan, ej var en estetiker, som tagit hänsyn till möjligheten af en vacker utsikt. Hyddans båda ganska stora fönster vetta åt en liten björkhage, så att man ej ser en skymt af sjön och fallet. I vanliga fall kunde ju denna olägenhet ha afhjälpts därigenom, att man slog upp dörren, som vette mot den vackra utsikten. Ja, i ett annat land än Lappland hade detta varit en mycket enkel utväg, men i Lappland finnes det mygg. Man öppnade ej dörren onödigtvis. Då någon af oss skulle gå ned till sjön för att tvätta handdukar eller utföra någon annan huslig gärning, så tjänstgjorde de andra två som vaktare. Dessa tillsågo då, att den utgående gjorde sig så smal som möjligt och utvecklade största möjliga skyndsamhet. Vakterna voro dessutom beväpnade med stora björkruskor, med hvilka den utträdande kringviftades för att hindra myggen att passa på tillfället att komma in. Den, som var ute och ville in, skulle genom bultning anmäla sin ankomst, så att de innevarande hunno att beväpna sig med ruskor till hennes mottagande. Vi beklagade mycket, att vi ej kunde rekvirera en fo-

tograf, som skulle taga ögonblicksbilder af dessa ut- och insläppningsscener. Synnerligen väl skulle de ha lämpat sig för en kinematograf.

Det är omöjligt att tala om hyddan, utan att till en af »solförmörkelsens» ledamöter professor Rosén, frambara ett varmt tack för den visserligen till sitt yttre oansenliga lilla säng (den liknar verkligen en stor låda), han kvarlämnat i hyddan. Denna säng har nämligen — väfbotten, och den som soffit i den sängen, kan ej nog prisa den. Hur sofver man då i träbritsarna, där man ligger på björkis med en renhud på? Jo, man sofver mycket bra, fastän något sammanhangslöst. Man sofver först på den ena sidan och så på den andra, turvis, men när man vaknar, är man ändå uthvilad.

Vi utvecklade under vår vistelse i Sjöfallets hydda en otrolig verksamhet i matlagning. Allt, som skulle ha tagit för lång tid att tillreda under vandringen, det lagade vi här. Vi kokade gröt, och vi stekte gröt, vi kokade torra aprikoser och katrinplommon — ja, vi lyckades en dag att få nio (9) olika sorter på vår matsedel. Anders Mikael visade här prof på en ny förträfflig egenskap: han och ingen annan kunde alltid finna torr ved.

Men Stora Sjöfallet — Sveriges största vattenfall — hvilket intryck gjorde det? Någon torde kunna invända, att vi väl ej rest till Stora Sjöfallet för att göra sängstudier och koka mat. Jag måste bekänna, att vi först kände oss besvikna. Fallet gjorde ej något öfverväldigande intryck på oss; vi tyckte, att det var lågt och ej så storartadt som vi väntat. Vi sågo det först från backen utanför turisthyddan. Men Vannar visste nog, från hvilken punkt man skulle se fallet. Han förde oss på en stig utmed det forsande vattnet, så att vi fingo se det uppifrån. Det skulle vara djärft af mig att ens försöka beskrifva hvad vi sågo — inga ord skulle passa. Vi visste ej om vi mest skulle beundra den gröna vattenbågen, genomskinlig som glas, eller massan af yrande skum. Hvad som kallas »Stora Sjöfallet» är egentligen fem vattenfall: två i den första afsatsen och tre i den andra. Ja, vi visste ej ens, om vi mest skulle beundra själfva fallet eller de snöfjäll, som kransade det. Vi glömma ej heller, huru Vannar myste af belåtenhet, då han såg vår förtjusning. Det var ju hans land.

På återvägen, då vi klättrade ned utmed fallet, voro vi utsatta för ett af de förskräckligaste anfall af myggor och knott, som vi dittills varit med om. Under mina myggstudier kom jag för öfrigt till insikt om, att de lappländska myggorna indela sin tid, efter för

oss okända lagar, i perioder af arbete och perioder af hvila. Och till vår stora glädje fann jag, att de ingalunda anslutit sig till ens 8 timmars arbetsdag. De togo sig också midt under det ifrigaste arbetet långa fristunder. Denna oregelbundenhet var för oss af outsägligt behag.

Jag känner en ung målare, som bodde en tid ensam uppe vid Sjöfallet för att taga studier. Ensam skulle jag ej vilja vistas däruppe; jag skulle bli öfverväldigad och känna mig nästan tillintetgjord i den stora ensamheten. Men i några få goda vänners sällskap skulle jag vilja dröja där ett par veckor. Vi skulle då gå upp på de närliggande fjällens toppar och skåda in i den underbara fjällvärlden, och vi skulle låta det stora fallet uppenbara sin skönhet för oss i alla de olika dagrar och färger, som denna underbara värld består sig. Kanske kommer det snart en tid, då en landsväg leder från Gellivara till Stora Lulevattnet, där en ångbåt väntar turisterna för att praktisera dem till Sjöfallet. Där skall det då finnas ett hotell med fin mat och upppassare. Allt detta kommer nog att locka resenärer ditupp; men vi, som hafva varit med om att vandra på våra ben och att ros af lapparna, vi veta, att detta vandringslif för med sig så mycken friskhet och glädje, som intet annat sätt att resa kan skänka. Vi äro glada öfver att ha varit med, innan den turist-civilisationen gör sitt intåg vid Stora Lulevattnet. Och i den storartade naturen däruppe med sin stämning af hvila och ro passa lapparna så väl, inga andra kunna ersätta dem. Dessa stilla, poetiska naturbarn i sina klädsamma dräkter höra tillsammans med hela stämningen. De bidra till helgjutenheten.

Den 8 juli bröto vi upp. Vi skulle ro tillbaka 13 kilometer till Saltoluokte för att sedan vandra söderut öfver till Kvikkjokk. Vinden hade friskat upp, och då en af oss kom med en liten fråga huruvida det ej blåste för hårdt, log Vannar på sitt lugna sätt och svarade: »grefven skulle skratta.» Han satte nu upp ett litet fyrkantigt segel på en stång midt i båten och så bar det af för strykande vind. På eftermiddagen landade vi vid Saltoluokte (luokte = vik). Vannar lämnade kvar turistföreningens tält i skydd af en stor sten, då han ej onödigtvis ville bära det med sig; vid återkomsten skulle han taga det med till Gellivara, där jag är viss på, att det nu befinner sig. Nu var det att knoga uppåt ett par timmar. Mycket snart föreslog Vannar kaffedrickning. Nu voro vi utom grefvens och solförmörkelsens område; de användes ej längre som auktoriteter: här skulle vi dricka kaffe, emedan vi eljest ej kunde få vatten på mycket länge. Det var ju ett mycket talande skäl.

Sedan började vi under nattens första timmar en vandring uppe på den stora fjällslätten, en vandring, som för oss står i minnets ljufigaste dager. Vi gingo på torr mark och hade inga myggor att kämpa med — sålunda fanns intet, som hindrade oss att njuta. Jag minnes särskildt, hur vi kunde skåda långt in i en högfjällsdal, som omslöt ett blänkande vatten. Bland allt det märkvärdiga vi här sågo, var en stor uttorkad flodbädd med höga stränder. Vi gingo i midnattssolens ljus bland rodnande och glödande bergshöjder. Natten, d. v. s. hvilans timmar, skulle vi tillbringa i Sitoujaurhyddan. Då vi närmade oss nedstigandet till den lilla sjön (jaure=sjö), förkunnade oss Vannar, att han såg människor, som sprungo ned från ett fjäll. Vi stannade alla för att iakttaga något så märkvärdigt, och vi iakttog verkligen på afstånd några rörliga punkter. Vannar förklarade nu, att »det icke var människor af den rätta sorten.» Vi frågade hvad det kunde vara för folk. »Jo, de springa så fort, det kunde vara rymlingar från Sulitelma.» Vannar var uppenbart orolig och rädd för dessa människor, som ej voro af den rätta sorten. Vi för vår del tänkte, att de månne nu vara af hvilken sort som helst, så skulle väl vi som voro» sex man högt» kunna reda oss mot de två.

Vid vår ankomst till turisthyddan voro de två framme före oss och befunnos vara en jägmästare och hans syster, som varit på en bergbestigning. De hade naturligtvis med de förstkommandes rätt tagit hyddans rum i besittning, hvarför endast det lilla köket återstod för oss. Vannar påstod, att det aldrig förr inträffat, att två sällskap sammanträffat i en hydda. — Det var en egendomlig anblick, som mötte oss vid vår framkomst. Utanför hyddan brann en stor eld, och i dess sken sågo vi en ung lapp med ett i ögonen fallande svärmiskt utseende och två lappgubbar. Dessa senare sågo i eldskenet rent af ut som »trollgubbar».

* * *

En af gubbarna hette Lenta och var från gården Aktsek. Vi märkte snart, att det var »oro i lägret». Vannar kom också snart och förkunnade oss att »här skulle vi byta förare». Det var som en blyxt från klar himmel! Skulle Vannar, vår pålitlige, trygga Vannar lämna oss! Vi opponerade oss på det bestämdaste. Den lille ifrige Lenta framträdde med en stor bok i handen och förklarade, att »här stod att man skulle byta förare». Boken var turisthyddans främlingsbok, och i dess perm stod, att P. O. Lenta på Aktsek

tog emot turister — men ingenting annat. Nej, vi skulle behålla Vannar, han hade åtagit sig att föra oss till Kvikkjokk — och så gingo vi till hvila i vårt lilla kök. Två lågo i den ej stora sängen och en på golfvet; det var ej mjukt, då vi hvarken hade björkris eller renfallar. Vår svenske förare måste dessutom ligga vid spisen, då han var förkyld, och vi ej tordes låta honom ligga ute med lapparna vid elden.

Vannar hade alltid vid våra öfverläggningar sagt: »som frökarna vill», men jag hade alltid en känsla af, att den stillsamme mannen i alla stora ögonblick skulle drifva sin vilja igenom. Så skedde äfven nu. Han hade nog från början tyckt, att bytet var klokt, och på morgonen måste vi rätta oss efter honom. Vid närmare eftertanke insågo vi också, att det för alla parterna var förnuftigast och förmånligast. Vår väg gick öfver Lentas hem och jägmästarens öfver Vannars. Och så kom skillsmässans stund! Till minne af oss fick Vannar en påse fint kaffe; det var ju ett mycket förgängligt minne, men jag tror nog han tyckte om det. Af misstag fick han också vårt fina, hos Luck köpta kaffeskinn, så att vi fingo dricka tjockt kaffe, till dess jag af en lappkvinna fick ett aborrskinn. Vi hade nog önskat, att Vannar vid afskedet visat sig litet mer bedröfvad, men jag tror nog, att han dolde sina känslor, han hade alltid varit en lugn och behärskad man.

Vår svenske förare, Holmberg, förblef oss trogen. Förutom Lenta fingo vi som bärare en ung skollärare, Korak. Det var mannen med det sjukliga, svärmiska utseendet. Vi märkte snart, att det var en begåfvad man; hans håg hade stått till studiebanan, det fingo vi sedan veta af kyrkoherden i Jokkmokk, som mycket berömde honom. Sedan vi rött öfver en liten sjö, gjorde vi ett besök i skollärarens kåta, där vi bjödos på kaffe. Inom kort fanns det i kåtan 15 personer, som skulle beskåda oss. Dessutom fanns där minst fem lapphundar, svarta och gulhvita, som på oss skälde obarmhärtigt. Sina husbönder ville de nog försvara i lif och död, det märkte vi på skollärarens hund, som var med till Aktsek. Så följde en mödosam vandring i bitande storm uppför ett högt berg, till på köpet hade vi endast 5 gr. varmt. Därefter gingo vi ned genom vacker barrskog, och så befunno vi oss inom kort på Aktsek vid Laidaure, »Lapp-lands vackraste fjällsjö». Och huru egendomliga och fristående äro ej de fjäll, som begränsa sjön åt öster. Vid ett af dem ha lapparna fordom haft en afgudaplatz.

Aktsek är liksom Álloluokte ett nybygge, för hvilket Lenta

betalar 5—6 kr. i kronoutskylder; till kommunen betalar han 20—30 kr. Han kan på sin gård föda ända till 10 kor.; för att köra hö och torrt löf har han en häst. Han vinterföder också getter åt några nomadlappar; dessa föra om sommaren getter med sig upp i fjällen för att förse sina små barn med getmjölk, men om vintern kunna de ej föda getterna liksom renarna med mossa. Lenta får 5—6 kr. för hvarje get om året. — De lappar, som blifvit fasta nybyggare, äro värnpliktiga, hvilket nomadlapparna naturligtvis icke äro. Lapparnas fattigskatt är ganska betydlig, en rik nomadlapp kan betala 200 till 300 kr. årligen.

Vi lärde oss snart att uppskatta Lentas förtjänster. Han var framför allt välvillig. Jag erkänner, att jag först vid »ackorderingen» misstänkte honom för egennyttan, men jag såg sedan, att han fördelade penningarna mellan sig och de andra bärarna absolut rättvist. I sin ungdom hade Lenta varit förare åt professorerna v. Düben och Andersson och deras fruar. Professorsfolk var därför hans auktoritet och ideal. På Älleluokte hos Elsa Katarina hade det betydtt något att vara lärarinna — här betydde det alls intet. Här var det »professorsfrun», som gaf glans åt sällskapet. Nu var den lille rörlige Lenta i ovanligt hög grad pratsam, och jag medger, att lärarinnorna ibland förlorade tålmodet och försvunno från hans hörhåll, hvilket däremot professorsfrun aldrig gjorde. Ja, hon vann Lentas hjärta också med sina personliga engenskaper.

Då vi en gång för Lenta prisade hans hustrus ordningssinne och omtänksamhet, beklagade han blott att »hon var så tyst». Som motivering för sin egen talförhet tillade han: »jag frågar alltid ut de resande, så att jag skall hafva något att säga mina barn, så att de ej bli dumma och ovetande». Liksom hos Rimpis fingo vi en liten stuga för oss, där det fanns två sängar med sängkläder och för den tredje ett bolster och en ny mjuk långlockig svart fårskinnsfäll, som till afslutning hade en liten fotpåse. Att ligga bredvid den varma spisen på denna fäll, det var en stor njutning. Förutom den ljufliga fällen bevarar jag i tacksamt minne en stekpanna på fötter, som i hög grad lättade kokerskans mödor. Det hade ej alltid varit lätt att få en vanlig liten stekpanna att stå stadigt på kol och glöd. Och hvilken ordning rådde ej på mor Lentas med granna tapeter klädda hyllor, där porslin och pannor glänste i blanka rader! Och huru omtänksam var hon ej, mor Lenta! Hvarje afton lade hon i spisen en stor kubbe, som smårökte hela natten, så att myggen ej skulle komma in genom skorstenen.

Om dagarna tycktes myggorna hafva fullständiga ferier, medan vi voro på Aktsek. Där kunde vi verkligen i fred och ro slå oss ned i en skogsbacke. Vi fingo då sällskap af de båda familjerna Lentas barn, gossar och flickor. Men vi kunde ju ej tala med hvarandra, vi och barnen. Vi hittade snart på råd. Först lärde vi barnen våra namn, och så lärde vi oss deras — allt med tydlig utpekning. Så kom ordningen till snöfjällens namn. Och när detta var slut, lyckades jag hitta på en lek, som vann stor anslutning. En af oss vuxna höll i ena ändan af en lång käpp och en lappgosse i den andra. Så gällde det hvem som, kunde draga ikull sin motståndare. De voro starka, de små lapparna, och hade seniga armar! Deras ögon lyste af glädje och segerstolthet, då någon af oss måste böja knä på marken. Men denna utmärkta lek hade till följd, att så snart någon af oss sedan visade sig, kom en lappojke rusande med en lång käpp. Den sista tjänst vi begärde af mor Lenta, var att hon skulle baka »glödkakor» åt oss, då vårt brödförråd nalkades sitt slut.

Då vi skulle fara från Aktsek, blåste det en frisk vind, som jagade bort de molnmassor, som dolt en del af de stolta snöfjällen för oss. Vi skulle emellertid ro öfver Laidaure. Men Lenta var ingen sjöhjälte, det märkte vi snart; visst gick det små hvita gäss på sjön, men Lenta talade om storm. Vi stodo alla nere vid vattnet och öfverlade; i ett nu var Lenta försvunnen för oss — nästa ögonblick återsågo vi honom bredvid skorstenen på sitt hustak, hvarifrån han spejande såg ut öfver det lilla vattnet. Vi beslöto oss för affärd, och allt gick lyckligt; visserligen hade Lenta tänkt på att landsätta oss på en liten holme och afvakta stormens slut, men däraf blef intet. Lenta var alltid rik på förslag, som han mycket snart öfver gaf. »Lenta är ett väder», sade en gammal lapp om honom.

Vår väg gick först genom skog. Att komma öfver de små strida elfvarna var ej alltid en lätt sak. Vårfloden hade nämligen tagit bort broarna och de tillfälliga, som nu funnos, voro ej af synnerlig stadig konstruktion. En sådan bro bestod på ett ställe af en gran hvars midt Lenta kvistat af till en liten gångbana; på sidorna hade han låtit grenarna sitta kvar, som ett slags räckverk; det var ju mycket praktiskt. Lenta var också mycket omtänksam, då han med professorsfrun befann sig midt på spången sade han: »om frun får lust att svimma, så säg till mig».

Hvad skall jag nu säga om vandringen uppe på högfjället? Vi kände oss jublande lyckliga och tacksamma. Vi tyckte, att vi hälsades välkomna af gamla kära vänner: först och främst af den

lätta, klara fjälluften, och så af alla de fagra fjällblommorna. Ja, till våra gamla vänner räknade vi också riporna, som flögo upp, tätt bredvid oss. Men vi fingo äfven göra nya bekantskaper: de mäktiga Portefjällen. Jag glömmer ej det ögonblick, då de först uppenbarade sig för oss. Vi gingo utmed ett bråddjup, i hvilket vi kunde se ned. Framför oss hade vi bomullsliknande molnmassor. Ur dessa stack nu upp den ena hvassa svarta eller snöklädda fjälltoppen efter den andra; i midten tronade ett stort rektangulärt kol svart fjäll. Efter hand voro alla molnen borta, och vi skådade en *lm* »jotunheim» framför oss, som i skönhet väl kan mäta sig med sin norske broder — om och denne når högre upp mot skyarna. Denna syn öfvergick alla våra förväntningar.

Lenta hade som bärare äfven medtagit sin 14-årige son, som skulle uppfostras till förare och vänja sig »att ungås med folk». Ibland försvann gossen från vår synkrets, men återkom snart strålande glad, med ett stånd af angelika-örten, hvars tjocka, saftiga stjälk han åt som en läckerhet. Lenta sade, att hans hustru af sådana stjälkar beredde ett slags mjöl, (förmodligen liknande vårt potatismjöl) som i matlagningen var henne till stor nytta.

Innan vi kommo fram till turisthyddan, måste vi under ett par timmar gå bokstafiligen »backe upp och backe ned». Mellan backarna voro stora snår af lingonris och blåbärsris. Detta var tröttsamt. Lenta uppmuntrade oss med, att han en gång varit förare åt »en riddare», som gått mycket sämre än vi. Upplysningsvis fingo vi sedan veta, att denne riddare också var »kapten».

Portefjällshyddan är mycket enkel med blott ett rum, som fick gifva tak öfver hufvudet åt oss alla sju. Det värsta var, att en fönsterruta fattades, så att både den kalla nattluften och myggen obehindrade kunde komma in. Vi afhjälpte bristen så godt vi kunde och föresatte oss att i Kvikkjokk anskaffa möjligen en glasaruta, eller åtminstone ett stycke väf, som Lenta vid återkomsten skulle sätta för fönstret.

Följande dag var vår sista vandringsdag. Det var med ett visst vemod vi för sista gången lagade middag vid en lägereld. Vi kunde nu vara så frikostiga mot våra förare, som vårt hjärta dref oss till. Förut hade vi måst hushålla, så att hungersnöd ej skulle inträffa. Lapparna hade hela tiden hållit sig själfva med mat, och det hade skurit oss i hjärtat, då vi sågo dem, som verkligen buro dagens tunga och hetta, hufvudsakligen lifnära sig med kaffe och bröd, torr fisk och en pipa tobak, under det att vi, som gingo lösa

och lediga, åto vår kraftiga mat. De sista dagarna hade vi dock vågat oss på gemensamma festmåltider. Frammot middagen voro vi i Kvikkjokk, där vi återsågo civilisationen i form af en gästgifvaregård, hvarest vi fingo hvar sitt rum. Vi förvånades öfver huru få byggnader det fanns i byn. Ett gammalt träkapell, en ny vacker prestgård, gästgifvaregården och ett par gårdar till — det var alltsammans. Våra glastrutsfantasier gingo genast i kras — ja vi kunde ej ens anskaffa en bit väf. Jag förmodar, att Portefjällshyddan ännu saknar en fönsterruta.

Kvikkjokks på en gång storslagna och leende natur är så ofta beprisad, att jag afstår från hvarje försök i den vägen. Nedför det 13 mil långa Lilla Lulevattnet foro vi med båtskjuts; från gästgifvaregårdarna fingo vi vanligtvis filter och kuddar, så att vi kunde ordna det riktigt bekvämt åt oss i båtarna. Här mötte vi flere resande, ja t. o. m. Stockholmsbekanta.

Att gå öfver morkorna var ett angenämt afbrott. På flera af dessa växte barrskog, som i den varma sommarluften utsände de mest balsamiska ångor jag vet mig någonsin ha inandats; där var ljust till att gå. På vattnet sågo vi flockar af vildänder och beckasiner.

Så kommo vi efter 1½ dygns rodd till Jokkmokk, som är en riktig by med ej blott kyrka och präst som i Kvikkjokk, utan också med postkontor, stor gästgifvaregård och diverse bodar. Här rådde samma absoluta förakt för skillnaden mellan dag och natt som i Gellivara. Då vi kl. 1 på natten höllo vårt intåg i Jokkmokk, voro några karlar sysselsatta med stensprängning. Här fingo vi göra bekantskap med Lapplands varma sommar. Om natten hade vi + 24 gr., och här uppe, norr om polkretsen, sågo vi ett vackert rågfält. Då vi gjorde ett besök i prästgården, möttes vi af en i Lappland ovanlig syn: kyrkoherden och hans fru kunde i ro och fred sitta utanför sin bostad, utan att anfallas af mygg. Vårt besök hos dem var ytterst angenämt, icke minst genom alla de värdefulla upplysningar vi fingo om lapparna. Kyrkoherden hade varit lärare och hans fru lärarinna vid Mattisuddens seminarium. Båda syntes de omfatta lapparna och deras religiösa vård med det varmaste personliga intresse. I Jokkmokk skildes vi med tacksamhet från vår svenske förare den s. k. »arfvingen». Han skulle nämligen få ärfva det möjligen öfverblifna matförrådet. I skilmässans stund befanns detta vara mycket obetydligt. Hans egentliga arfvegods utgjordes af en kaffeppanna och en stekpanna.

Från Jokkmokk togo vi skjuts till Edefors och hvilade där

en dag på det vackra turisthotellet. Därifrån foro vi med ångbåt ned för Luleälfven till Hednoret och så med järnväg till Boden, där vi firade ett gladt återseende med våra kappsäckar, som innehöllo rena och snygga kläder.

I Boden tillbrakte vi en eftermiddag, som var en värdig afslutning på vår sköna Lapplandsresa. Vid vårt besök hos major Melander, fördes vi snart af honom till folkhögskolans lokaler. Vi beklagade djupt, att vi kommit under ferietiden, så att vi endast kunde bese byggnaderna, som voro både vackra och ändamålsenliga. Genom samtal med major Melander och hans bror agronom Yngve Melander, skolans föreståndare, märkte vi snart — hvad vi för resten vetat förut — att dessa båda män gjort till sin lifsuppgift att grunda en skola, som i bästa mening skulle vara en skola för lifvet. Praktiskt arbete och teoretiskt vetande skulle här gå hand i hand. Det gångna arbetsåret hade gifvit de bästa förhoppningar för framtiden; svenskar och finnar hade där i endräkt och sänja, i gemensam törst efter vetande, arbetat tillsammans.

Då vi i den ljusa sommarkvällen lämnade skolan, var det under känslan af att vi också här gästade »ett nybygge», ett nybygge, där det andliga odlingsarbetet bedrifves på det rätta sättet: i tro och kärlek. För visso skall detta säningsarbete bära ädla skördar bland våra bröder och systrar i höga norden.

* * *

Vid återkomsten till Stockholm räknade vi ut att vi tillryggalagt en vägsträcka af 310 mil — och af dessa hade vi vandrat 14 mil i fjällen. Vi hade ju orsak att vara stolta. Men vi hade också genom denna resa blifvit rika: vi hade lärt känna och lärt oss älska en stor del af vårt land, som förut varit oss främmande.

Och härmed slutar vandringsagan: »Tre i Lappland af en bland dem».

Lilly Engström.

Svensk hemslöjd och norsk husflit.

Iakttagelser från utställningen.

»Arbetsamhet befördrar hälsa och välbästand».

Den svenska hemslöjden och den norska husfliten hade i somras, liksom allt annat representativt, infunnit sig vid 1897 års fredliga täflan å Skandinaviska konst- och industriutställningen i Stockholm. De mötte båda med en karakteristisk samling arbeten. Karakteristisk var den för landet först och främst, men därefter också för de omständigheter, under hvilka hemslöjden utvecklats och blifvit sådan den på utställningen visade sig vara. Vanligtvis ställa sig nog dessa omständigheter, eller villkoren för den genuina hemslöjdens tillvaro och blomstring, ganska enahanda i alla länder. Men tillfölje af de åsikter om husflitens utöfvande, som på de allra sista åren vunnit anslutning i Norge, äro livsvillkoren, åtminstone för den *hemslöjd som exponerades*, ej längre gemensamma för Skandinavien. De äro tvärtom så olika, att de svenska och norska utställningarne ej kunna behandlas samtidigt, egentligen emedan jämförelser då äro svåra att undvika och dylika äro i förevarande fall oberättigade. Jämförelser förutsätta nämligen en gemensamhet i existensvillkor, men en sådan föreligger ju icke här. Vi skola därför taga utställningarne i betraktande hvar för sig, först vår egen och därpå grannlandets.

Kanbända läsaren tycker det vara väl sent att nu tala om Stockholmsutställningen? Det borde medhunnits 1897, och det har den lyckligtvis också gjort, hemslöjden icke undantagen. Allt officiellt påpekande af föremål och personnamn, all obligatorisk rond län ut och län in är, tack vare den dagliga pressen, längesedan öfverstökad. Då så förhåller sig, är man också mer berättigad att nu taga i betraktande endast någon del af det hela, att se någon afdelning från en eller annan synpunkt. Om vi skulle göra detta, se t. ex. hemslöjden från en viss synpunkt? Därtill räckte tiden verkligen icke under utställningsåret, och detta är ju en giltig anledning göra det 1898.

Från kapitalsynpunkt har jag då tänkt mig vi skulle studera hemslöjden. Hemslöjdens kapital, d. v. s. dess tillgångar af tid och arbetskraft, material och arbetssätt, men allt detta naturligen endast öfversiktligt, ty en grundlig undersökning af denna stora skatt skulle fylla folianter.

Och sedan vi genom besök i svenska och norska hemslöjdfdelningarna fått ett litet begrepp om tillgångarnas storlek, kunna vi något undersöka hvad som göres af stat, kommun och enskilda föreningar för att tillvarataga kapitalet och göra det räntebärande.

* * *

Svensk hemslöjd.

Har ni i sommar varit på Nordiska museet och sett, hvad svenska folket på lediga stunder väfver och sömmar, snickrar och smider? Då har ni kanske i likhet med undertecknad fått det intrycket, att det äfven i vår tid, — en tid, då de verkligen finnas, som anse sig behöfva sju torsdagar i veckan (för att ha brådtom äfven på dem!) — gifves människor, som hafva något till öfvers af sin dag. Länens kollektivutställningar bevisade detta. De visade vidare, att där den öfverflödiga tiden är mycken, där äro ock sätten att använda den många. Hvilka af dessa, som föredragas och öfvas i det långsträckta Sveriges skilda landsändar, var slutligen den tredje värderika iakttagelse man där hade tillfälle göra.

Från dessa synpunkter, eller rättare denna synpunkt, ty de kunna alla sammanslås till en, den s. k. hemslöjdens kapital-synpunkt, var den svenska utställningen af husslöjd minst lika intressant som någon annan afdelning af 1897 års minnesrika exposition.

»På lediga stunder.» Är det något särskildt betecknande för hemslöjd, att den utföres på lediga stunder? Själftva namnet tyckes verkligen innebära något dylikt, ehuru en helt annan uppfattning synbarligen legat till grund för mottagandet och ordnandet af den s. k. hus- eller hemslöjden på utställningen (kanhända af nödtvång, till följd af bristande utrymme). Hemslöjd är ju den slöjd, som utföres i hemmen. Men i alla hem finnas sysslor, som dagligen taga sin bestämda tid. Först när dessa äro undanstökade, »kan man få sätta sig en smula och ta' i ett arbete.» Göromålen *först*, hvad som blir öfver af tiden, de lediga stunderna, få användas till allehanda nödvändigt eller nöjsamt arbete. Detta är väl hemslöjd i dess egentliga betydelse. Sedan har den ock, att man så må säga, en sidogren. Det händer i mångt hem, att en eller flere medlemmar fått en särskild begåfning, »händighet», hvilken tager sig uttryck i utförandet af allehanda slöjd och konstslöjd. Ju mer denna senare utvecklas och leder till ekonomisk vinst, dess mer tid får den taga af sin utöfware, så att han eller hon slutligen har detta

arbete som hufvudsysselsättning, hvilket naturligtvis icke hindrar, att äfven denna verksamhet rymmes inom hemslöjdens rämärken.

Men det som nog icke hör dit, är det som bedrifves som affär eller som så småningom öfvergått till industri. Så äro t. ex. möbler från Ekelunds snickerifabrik (Virserum) ej hemslöjd. Icke heller borde dit räknas alster från Johanna Brunssons väfskola, hvilken ju är en vanlig affär, äfven om den sysselsätter sig med samma art textilarbete, som tillhör hemslöjdens område. Doktor Bachmans snidade stolar voro däremot på sin plats, likaså skomakare Vesterholms fioler, döfstummelärare Zottermans kärl i drifven och eiselerad mässing. Lasses Nis Brita Ersdotters »åklä», Jonases Anna Ersdotters trähästar o. s. v., o. s. v. Till det som äfven inrymts i Nordiska museet på hemslöjdens afdelning, utan att höra dit, var vidare arbeten utförda af yrkesidkare samt konsthandtverkare: en hel del metall och snickeri, fröknarna Ingeborg och Helene Holcks alster i dekorativ keramik, gobelinmålning m. m., fröken Lydia Lindbergs gyllenläder och mera sådant. Inom parentes kan nämnas, att alla dessa, både affärer och yrkesidkare af ett eller annat slag, hvilka blifvit inrangerade bland husslöjden, voro, hvad beträffar utrymmets lämplighet, sämst lottade af alla utställare. Detta bevisas äfven af det rent af usla resultat i pekuniärt hänseende, som de allra flesta fingo vidkännas, trots stora kostnader och mycken möda. Men man måste rättvisligen medgifva, att dessa små affärer och konsthandtverkare i den rådande trängseln voro mer än svåra att placera.

Länens utställningar af skolslöjd förtjänade då bättre ett rum i samband med hemslöjden, de äro ju dess förhistoria i tekniskt hänseende. På samma grunder kunna äfven en del andra skolor, där undervisning i modern slöjd meddelas, försvara sin plats. Åt föreningen Handarbetets Vänner hade ett stort utrymme upplåtits, och äfven detta med fullt skäl. Föreningen har visserligen för existensens skull vuxit ut till en storartad affär, men dess ursprungliga syfte, den svenska kvinliga hemslöjdens förädling i konstnärlig och fosterländsk riktning, kvarstår oförändradt. Deras utställning representerade den textila hemslöjden i dess fullkomning. I de omgifvande länens utställningar kunde man se densamma i alla dess öfriga grader, liksom man där kan iakttaga, hurulångt Handarbetets Vänner förädlande inflytande hittills hunnit sträcka sig.

Jag hoppas med ofvanstående exempel hafva något så när klargjort innebörden af ordet hemslöjd. Däraf kan läsaren då draga

den följdriktiga slutsatsen, att endast det som är hemslöjd- husflit, tillhör mitt ämne och sålunda kommer att behandlas i denna uppsats. Det öfriga lämnas alldeles åsido.

* * *

Från hvilken synpunkt man än må vara hågad betrakta hemslöjdstställningen, skulle alltid en total eller öfverskådlig bild af densamma vara en god hjälp. Men att gifva en dylik bild är nästan omöjligt. Anledningen är, att någon gemensam plan för det helas anordnande icke följts, utan hade hvarje län fullkomlig frihet att ordna sitt område efter bästa förmåga, hvilket nog bidrog att göra det hela omväxlande, ehuru i onödigt stor utsträckning. Det län, som varit nog lyckligt äga *en* praktisk och med god smak begåfvad ledare, tog därför lofven af de andra, äfven om de utställda föremålen kunde vara af samma intresse i de öfriga afdelningarna. Men äfven inom hvarje län sökte man i regeln förgäfvades den röda tråd, som kallas öfverskådlighet eller hvad man förstår med de enskilda föremålens samverkan till ett helt. Visserligen hade man haft stora svårigheter att öfveryinna, då man på ett litet utrymme måste hopa saker af den mest skilda natur och utförda med alla upptänkliga arbetssätt, men till en del måste skulden dock skrivas på den så ofta omordade bristen i dekoreringsförmåga hos oss, och som vi icke behöfva någon stor utställning för att iakttaga, utan dagligen kunna se i butikernas skyltfönster. *Blandadt*, ungefär så tyckes fältropet ha lydt, då anordnarne drogo ut till sitt besvärliga arbete, och mer än man kunde önska, lyckades de fleste hörsamma detsamma.

Trenne länsutställningar framstodo emellertid som mer eller mindre lysande undantag: först Kopparbergs länskomitès, så Gefleborgs läns hushållningssällskaps samt Malmöhus' läns. De båda förstnämnda hade haft *en enda* skicklig anordnares vilja och smak att rätta sig efter, och alla tre hade vidare en stor fördel framför grannutställningarna däruti, att de exponerade artiklarna voro öfvervägande af samma art, mot hvilken enhetliga bakgrund de andra, till nummerären mycket fåtaligare föremålen, ej hade svårt göra sig fördelaktigt synliga.

Det förstnämnda länet hade sålunda hela väggarna i sitt större rum öfverklädda med Dalarnes dekorativa väfnader, »vepor», »åkklä», »pläckåkklä», »förlåt» och allt hvad de heta, utförda i krabbasår, rosengång, samt dräll. Dessa i starka färger, med mycket grannt

rödt hållna textilster, spredo en varm ton öfver rummet, något dyster kanhända den första delen af sommaren, då fönstret var helt förhängdt med gult tyg, men mycket vacker sedan dagsljuset fått litet tillträde. Väggarna ornerades sedan ytterligare af skinnvaror, präktiga mörka eller ljusa fällar. Till det färgstarka elementet hörde vidare daldräkterna, som funnos i mängd och hvilka likaledes voro ordnade utmed väggarna. På golftytan grupper af allehanda slöjd, såsom den stora pyramiden af laggekärl i midten; under fönstret en annan bestående af finare hemslöjd af metall, trä, näfver etc., allt begränsadt af en serie spinnrockar, uppställda i bågform. Kopparbergs utställning i det lilla rummet på andra sidan hufvudgången, den populär vordna Flintas interiör, delade kollektiv-utställningens förtjänst af god anordning, men här föll det sig ju också mycket lätt att åstadkomma en sådan. Idog flit och hälsa var det intryck Dalarnes utställning gaf. »Arbetsamhet befordrar hälsa.»

En fullkomlig kontrast till ofvanstående afdelning var Gefleborgs läns lilla rum, där linnetillverkningens historia berättades. Mot en bakgrund, bildad af det färdiga arbetet, lakansväf, handukar etc., skiftande i olika starkt gult, grågrönt och mildt hvitt, allt efter som det var blekt eller oblekt, sutto symmetriskt ordnade stora knippen lin i sitt naturliga högröna tillstånd, ett bleknadt sommarminne, derpå följde olika grader af bearbetadt lin, ända till dess förvandling på spinnrocken och slutliga fullbordan i väfstolen. *Linum Usitatissimum*, namnet påminner mig alltid om linets båda hufvudegenskaper: den blå, ljusa blommans poesi och växtens värde för odlaren. En stämning från den förra hvilade öfver det lilla rummet, och väfverskan i Delsbodräkt mot den ljusa fonden gaf verklighet och form åt dess nyttiga betydelse.

Den tredje i ordningen af utställningarna, som lyckats bli litet enigt med sig själf, var Malmöhus läns. Resultatet hade dock, med dessa i Sveriges hemväfda slöjd enastående vackra saker, kunnat bli ett långt bättre om icke olyckan velat, att tvenne partier skulle dela utrymmet och af dessa kom det ena »först till kvarnen», läsaren känner ju fortsättningen. Tack vare föremåleus ensartade karakter räddades dock situationen. Liksom, eller ännu mer än fallet var i Dalarnes utställning, exponerades nämligen här öfvervägande väfnader, hvilka dock i motsats mot de ofvannämnda, som visade blott få arbetsmetoder, gafvo prof på all konstväfnadsteknikens resurser. Färgerna äro äfven i de skånska väfnaderna starka, men mera

harmoniska, omväxlande och glada. Den bästa hälften af stora rummet, partierna skildes af en monter, stående midt på golvet i längdriktningen, utgjordes egentligen af gammal skånsk textilkonst, hoplånad från olika allmogehem. Uppe vid taket löpte som fris en bonad af hvitt linne med mönstret i blått. Midtfältet upptogs af vackra rödlakan och andra täcken i många färger, och nedanom det från väggen utskjutande monterbordet hängde stjärnsnärstäcke vid stjärnsnärstäcke, med sina efter teknikens fördringar småfasonerade mönster i två, högst tre färger för hvarje. I ett annex till Malmöutställningen, midt för ingången till hemslöjdsafdelningen, exponerade Cilluf Olsson finare och gröfre rödlakansväfnader, som skiljde sig från den öfriga hemslöjden genom sina nya mönster och dito färgsammansättning. Det är just icke vanligt att allmogen upptager nya mönster eller vänder sig till i facket studerade personer för att erhålla hjälp. Cilluf Olsson och Bengta Eskilsson, båda de mest framstående bland utställare i Malmöhus län, samt Stina Eriksson, Hagby, Westmanlands län, och kanhända någon mer, stå ännu som enstaka undantag i detta fall.

Detta var de tre län, som i sina kollektivutställningar lyckats gifva en bild af öfverskådlighet. Samtliga de öfriga hade, som sagdt, i det allting omfattande materialet en kanske öfvervinnelig svårighet. Allra svårast var det för dem som hade att i samma afdelning sammanföra slöjd från såväl landsbygd som stad. Se här en sida direkt ur katalogen från just en så lyckligt lottad afdelning: Serveringsbordduk, silfverbroderi, trådknappar, stolsits, eldskärm, spetsar, band, konstlås, plåtsax, hästskor, lampetter, kakelugnslucka, skrin, rörselbågar, staffli, soffa, sykorg, dryckeskanna, hattar, korgar, konsoler, bikupor etc. etc. Hvem förmår ordna detta till ett harmoniskt helt?

Men frånser man denna tyvärr i ögonen fallande brist på enhetlig totalverkan i anordningen och håller sig till endast det utställda, då har man framför sig ett rikt fält för sin iakttagelselust. Och det är icke utan, att just det som försvårade eller omöjliggjorde enheten i anordning: mångfalden i föremåls art och olikheten i material, skilnaden i utställarnas smak, odling och villkor, just detta gaf utställningen i utbyte ett större värde än en den mest fulländade dekorativa uppsättning skulle gjort. Man hade nu en fullkomligt tillförlitlig öfversikt af den svenska hemslöjdens nuvarande ståndpunkt, dess resurser af tid, arbetskraft och hjälpmedel. Då heller ingen extra sakkunnig hjälp i och för ett tillfredsstäl-

lande deltagande i utställningen kommit hemslöjdsidkarna till del, så vilseleddes man ej af någon utställningsfernissa, utan det som syntes, det var hvad som finnes alla dagar, lika väl som under utställningstiden. Det hade icke varit önskligt, att Sverige uppträdt utomlands i denna hemslöjdsdräkt, men att den här hemma gjorde så, det var, eller rättare, det borde blifva af stor betydelse. I denna uppsats intresse ligger att påvisa detta från åtminstone en sida. Vår husslöjd har nämligen en svårighet, den att reda sig utan något offentligt, för menige man fritt tillgängligt konstförståndigt bistånd, och följden såg man i det exponerade, d. v. s. man såg både fördelarna och feLEN hos det arbete, som skötes uteslutande efter en mer eller (oftast) mindre odlad individs smak och tillgångar. Härtill skola vi återkomma, sedan vi först tagit en öfverblick af det hemslöjds kapital, som för närvarande äges af oss skandinaver. (Forts.)

Carin Wästberg.

Annie Besant.

Den gängse föreställningen om ett söndagsbarn torde uppställa det oeftergifliga anspråket, att en dylik individ, innan han ännu hunnit öppna sina ögon för dagsljuset, skall ha omhvärfits af alla goda féer, som bredt ut de grannaste faddergåfvor på hans vagg-täcke, och att han sedan hela lifvet framåt vandrar i solsken och rikedom bland goda människor och tama djur och bäres af ängla-händer öfver alla stenar. Detta är en otyplig uppfattning, påminnande om den himmel, som i amerikanska barnböcker utlofvas åt flitigt söndagsskolbesökande ungdom, och en sådan helglik existens har för visso icke beskärts det söndagsbarn jag nu har i tankarna. Det är mig obekant hur féerna betedde sig vid hennes entré i lifvet; men det är allom känt, att lyckan och solskenet blifvit gnidigt tillmätta åt henne, att människorna stundom varit värre än de behöft mot henne och att hon, hvad stenarna beträffar, har fått se sig om hur hon skulle komma öfver. Sådant händer ju öfverallt hvarenda dag i veckan och medför ingen kompetens att nämnas söndagsbarn. Men hon har en underbar gåfva, som få besitta och som färre kunna bibehålla under sådana förhållanden som hennes, och för den enda sakens skull kan man tryggt anse henne förtjäna titeln.

Eller är det inte gåtfullt, att Annie Besant under ett kvartsekel af missöden och förgelseväckande företag och psykologiska metamorfoser af den art, som plägar väcka försmädligt medlidande och hånfullt misstroende äfven hos de bättre af oss, genom den sympatiska makten af sin individualitet lyckats dämpa hopens råa hänskratt och förvandla intelligensens skeptiska axelryckning till en akttningsfull hållning? En fränksild hustru, en mor, som af »rättvisan» förklarats ovärdig att ta hand om sina barn, en kvinna, hvars religiösa och sociala åskådning löpt i sådana häpnadsväckande banor och gjort sådana halsbrytande volter och som så många år stått på en piedestal och bekikats från alla sidor, hon måste vara af något mera hållbart stoff än vanliga vrövlare och mass-chefer, om hon efter allt detta kan kommendera en sådan position som Annie Besant. Det har ofta framhållits som något egendomligt, att hon alltid blifvit ansedd för att i alla sina sträfvanden jagas från det ena stadiet till det andra af en ständigt lika brinnande, lika hänsynfri passion för sanningen och att hon blifvit tagen för hvad hon verkligen varit, »terribly in earnest», som det öfversättligt heter på hennes modersmål. Det är verkligen märkvärdigt, nästan sagolikt, både att hon varit sann och att hon blifvit trodd. Men det märkvärdigaste i hennes bana är väl ändå det, att hon iakttagit ett sådant idealiskt decorum, en sådan imponant lady-hållning, att icke den svagaste glimt af komik mänger sig störande i det intryck man får, när man tar en öfersikt af hennes historia. Hon var rörande i sin samvetsgranna kamp för »barndomstron» och vackert patetisk i sin sorg öfver att nödgas släppa sitt tag i det ena efter det andra, tills hon hade bara den nakna teismen kvar. Hon var ståtlig, när hon som ateist och individualist fäktade vid Charles Bradlaugh's sida, hon var präktig, när hon dröjande vände sig från denne sin dyrkade vän och kamrat för att ägna sina krafter åt socialismen, och hur nobel hon tar sig ut som teosof, ha vi nyss fått bevittna. Det är osäkert, om teosofien är hennes sista fas; hennes teosofiska vänner misstänka, att också den kan gå öfver. Hon är bara femtio år och har ännu icke varit katolik. Men man har skäl att tro, att hon äfven som sådan skulle bära sin ställning med glans.

Det vore väl, om man kunde riktigt särskilja Annie Besant och teosofien från hvarandra, väl för henne och väl för teosofien. Man skulle då kunna se henne icke som en tveydig mästaress förblindade lärjunge utan som en boren apostel, en kvinna, som af inspirationens tvång manas att ropa ut hvad hon genomlevvat, att

söka rycka andra med sig på de vägar, som hennes egen jäktade ande letar sig fram på. Personer, som tillbringa sitt lif med att drifva propaganda för idéer, riskera att förblandas med dessa och tagas för konglomerat af fixa teorier i stället för växande organiska väsenden. Men närmare betraktade torde de visa sig vara något annat än agitationsautomater och äga en individualitet, som rymmer mera än hvad de kunna kondensera i idéernas form.

Det låter som en oförsvarlig paradox att påstå, det teosofien skulle fara väl af att icke sättas i samband med Annie Besant, som ju är lärans utkorade sändebud och stiftarens direkta arfvinge. Men mig tyckes det vara ett »inre» kriterium på mattheten och hjälplösheten hos denna religion eller vetenskap eller hvad det skall kallas, att icke ens en predikant, som talar med änglars tungor och därtill har kärleken och dessutom den tro, som kan försätta berg, mäktar åstadkomma annat än ett rent personligt intryck på många mottagliga naturer, som icke kunna undgå djupa märken, när en personlighet af hennes rang för t. ex. kristendomens talan. Förmodligen skulle hon icke känna sig upplyftad af att bli komplimenterad för sin oratoriska talang på teosofiens bekostnad, men det är fara värdt, att sådant ofta drabbar henne.

Det ligger något tragiskt i hennes öde att nödgas ideligen försvara en så grumlig personlighet som madame Blavatsky. Det måste vara ett irriterande göra att söka kitta ihop ett så bräckligt rykte som hennes. Hon försöker emellertid så godt hon kan; men det förefaller mera som en pietetens än en öfvertygelsens gärning. Denna monstruösa »H. P. B.» börjar bli ett onus för sina efterföljare, men det är intressant att lägga märke till hur de under erkännande af hennes påtagliga bristfälligheter och bisarrerier ihärdigt hålla fast vid hennes ockulta inspiration. Till och med den store adepten A. P. Sinnett har med all sin beundran för henne som profet icke kunnat gifva någon i ringaste mån tilltalande bild af hennes person, och han har därför tagit sin tillflykt till ett starkt betonande af hennes egenskap af verktyg för högre makter och velat göra troligt, att hennes själslif, äfven de tider hon icke stod under omedelbara ockulta inflytelser, lydde andra lagar än vanliga människors och i sina yttringar företedde helt andra proportioner. Annie Besant uttalar sig också med en viss kringgående försiktighet om mästaren, hur samvetsgrannt hon än bemöter de anklagelser, som riktats mot denna, och det är faktum, att försvararen ofrivilligt vinner mera än den försvarade.

Hvad som särskildt starkt pläderar för Annie Besants rättighet att bli bedömd utan fördomsfull hänsyn till de idéer hon representerat och representerar, det är hennes egen sällsynta förmåga att frigöra sig från en ståndpunkt, vid hvilken hon bindes med personliga sympatier, och att sedan bibehålla såväl förståndet för den gamla ståndpunkten som vänskapen för de forna meningsfränderna. Så framträder hon i den minnesruna hon, sedan hon blef teosof, ristat öfver Bradlaugh, en minnesruna, som näppeligen kunnat vara mera entusiastisk och mera innerligt hållen, om hon, då hon skref den, fortfarande varit hans ifrigaste anhängare och den kraftigaste understödjaren af hans sträfvanden. Det finns inte ett spår af skugga eller fläck i den bild hon ger af den store ateisten. Antagligen är den förskönad; men hon upplyser också om att hon vet sig vara partisk, så partisk som man naturnödvändigt måste vara, när det är fråga om en riktigt nära vän. I ett fall som detta ter sig partiskheten som en upphöjd form af rättvisa, och man känner vördnad för en sådan älskvärd ensidighet.

De flesta celebriteter lära ta sig bäst ut, när man läser eller hör talas om dem eller studerar dem i deras verk. Annie Besant äger den förmånen att kunna imponera genom sitt personliga uppträdande. Har man en gång sett det sjäfulla ansiktet med de djupa ögonen och den fina, kraftiga, intelligenta munnen, går det nog om en tid, innan man glömmet det. Jag för min del fängslades mest af det vemodiga leendet, som liknade en glimt af höstsol, och det silfverblänkande håret, och jag är inte riktigt säker, att inte den löst draperade indiska sidendräkt hon plägar bära vid sina föredrag har någon del i den »hvita magi» hennes väsen utöfvar.

Hennes eminenta talareförmåga är så allbekant, att det knapast lönar sig att orda om den. Jag vill endast nämna, att hennes flytande perioder och soignerade uttal böra rekommenderas till åhörande åt dem, som låtit lura sig af Tegnér's försmädliga epigram mot hennes modersmål eller som tro på allmängiltigheten af Heines sarkastiska definition på engelsmannens sätt att tala.

Meningen med dessa rader var ursprungligen icke att sjunga en lofsång åt Annie Besant. Det har visst blifvit så ändå, och så låter jag det vara, med risk att utsätta mycket subjektiva intryck för mycket objektiv kritik.

Klara Johanson.

Litteratur.

Nya dikter och tal af *Frithiof Holmgren*.

Det är ett ömtåligt värf att granska en författares litterära kvarlätenheter, ty man vet icke till hvem man skall rikta sina anmärkningar eller sina loford, då den rätte adressaten icke kan anträffas. Ett postumt arbete har dessutom ett affektionsvärde och en prägel af griftmonument, som förbjuder en att nalkas det på samma sätt som en bok af en ännu lefvande författare. Man får nöja sig med en anmälan i stället för en recension, hvilken i ett sådant fall är mindre på sin plats, utom i de stycken, där den, som besörjt den litterära bouppteckningen, kan göras ansvarig.

Frithiof Holmgren har i många år varit Upsalas officiella högtidsskald. Vid historiska minnesfester i universitetets aula, vid samkväm på studentkårens lokal till ära för någon akademisk hedersgäst, vid Läkareföreningens och Philochoros' högtider har han ofta representerats af sånger, och när en akademisk medborgare begrofs, kunde man vara nästan säker, att verser med Holmgrens namn skulle utdelas i domkyrkan eller vid grafven. Hans mesta och bästa alstring var tillfällighetsdiktning, och att hans ymniga produktion inom en genre, som erbjuder så ringa möjligheter att lyckas, har utfallit så väl, som den gjort, beror på, att han sammanknöt de ämnen, till hvilka de enskilda tillfällena gäfvö uppslag, med de idéer, för hvilka han gjort sig till märkesman och hvilka det alltid låg honom om hjärtat att tolka.

Dessa idéer rörde sig om ungdom, fosterland och idrott, de tre begreppen på det närmaste förbundna. Ungdomen skulle stärka sig fysiskt och andligt med gymnastik och sport, och den skulle genom denna träning dans till fosterlandets ära och värn. Predikandet af denna lära är alfa och omega i Frithiof Holmgrens diktning och har gifvit denna en stämpel af nordisk ungdomskäckhet och Manhems-anda, som är tämligen allenastående i dessa dagar. Det är något af Norrlandsvinter och fjällluft, af rimfrost och släd-bjällror i hans sångers form och innehåll. Han kan tala om våren också någon gång, men han ser den mera som islossningens än som löfsprickningens tid. Han var på sitt område en formvirtuos och skyggade icke tillbaka för slingrande och rimrika stroffer, och man skall få svårt att påvisa några svaga eller falska rimslut i hans verser; men hans ordförråd var så begränsadt och abstrakt, att det kanske verkar torftigt på våra af konkret expressiva uttryck och dristiga nybildningar bortskämda öron.

Den ganska digra volymen af hans efterlämnade dikter och tal, som hans änka till jul publicerat, innehåller tre kategorier poem: festkväden, blandade dikter (flertalet tillfällighetspoem) samt minnesrunor och grafsånger. Ingen utgifvare af postuma verk har någonsin undgått anmärkningar. Icke heller lär fru Holmgren göra

det. Visserligen har hon i förordet angifvit, att hennes man i lifstiden själf ordnat denna samling till utgifvande, och förklarar, att hon icke ansett sig berättigad att företaga någon ändring. Det kan emellertid vara olika tankar om det sätt, hvarpå pietetens hänsyn bäst skulle ha tillgodosetts härvidlag. Dikter af den privata natur som t. ex. sonetten »Vid Björn Frithiofssons Holmgrens och Elsa Ramstedts bröllop», hvilken hos läsaren förutsätter kännedom om såväl förf:s sons lefnadsyrke som namnet på förf:s villa, borde åtminstone ha försetts med upplysande noter, om de ansetts besitta för stort poetiskt värde för att undanhållas publiken. Vidare förefaller det mig otroligt, att förf. ämnat låta trycka alla dessa tal, som åtfölja poemen och som förmodligen gjort sig mycket bra vid det muntliga framsägandet, men hvilka vid läsningen endast göra intryck af slarfviga koncept, utom det att ämnena för somliga af dem äro af en mycket ointressant beskaffenhet.

K. E. J.

* * *

Elise. Novell af *Mark Stern*.

Under det man läser i denna lilla nätta bok, kan det hända en, att man gripes af en vag beklämning, en sådan där halft omedveten nervositet, som man känner, när man ser en tafla hänga snedt på väggen eller en bok stå upp- och nedvänd på en hylla och af någon anledning är ur stånd att korrigera dessa missförhållanden. Man anstränger sig att återvinna sitt lugn genom att rikta sin blick åt annat håll och beskåda något mera harmoniskt föremål, men hvad hjälper det? Den irriterande tingesten förföljer en och tvingar ens öga till sig igen, tills man slutar med att fixera den så ihärdigt, att man inte ser något annat än just den.

Den unga flicka, som är nästan den enda personen i boken och därför har gett namn åt denna, synes mig vara just en sådan där skeft placerad figur. Hon hatar hvardagslif och familjeprosa, hyser en »helig längtan bort» och besluter färdas till det drömda land, där hennes lycka sitter och väntar på henne. Men under vägen finner hon, att hon gått på orätt tåg, och tröstar sig med att hon varit så praktisk och tagit returbiljett. Det var hennes historia. Den kan också berättas så: det var en liten flicka, som lefde i ett tråkigt, ordentligt hem på landet med en tystlåten pappa och en förnuftig och stökkär äldre syster. En dag träffade hon en man, och de blefvo kära i hvarandra. Men efter en tid mötte hon ännu en man, och då blef situationen för komplicerad, hon vardt yr i hufvudet och kunde inte reda det längre. Den först bad hon gå, och den andre bad hon inte stanna. Effekten blef, att hon lämnades ensam. Men det ingick inte i hennes planer, och därför anmodade hon den förste att vända tillbaka, hvilket också skedde.

Största delen af boken består af bref och »konfessioner», Elises autobiografi, ur hvilken man har att leta ut hennes psykolo-

giska historia. Man får gifvet det intrycket, att Elise är en pigg, sarkastisk, beräknande varelse med saknad af ungdomens idealiseringsförmåga och med ett rågadtt mått af ungdomens förtrampande självviskhet. Men då kommer förf. med ett stort plakat, på hvilket står skrifvet: »Dette skal være Troja», och man måste om möjligt låta öfvertyga sig af de jämt och ständigt återkommande påpekningarna, att Elise är en älfva, för fin, för lätt för denna världen, för skygg att älska och för god att gifta sig. Man kan möjligen också tänka sig den utvägen, att förf. systematiskt vill mystifiera en och att hela skildringen af Elises själslif är en kolossal ironi. Men den idén är djup som en brunn, och jag skulle hissna, om jag sökte tränga ned i den.

Har det förut talats om något som var snedt och vindt, så vill jag nu påpeka något upp- och nedvändt. Därmed menar jag disproportionen mellan förf:s förmåga af träffande realistisk exteriörskildring och hans användande af densamma. De små strimmor af konkret hvardagsverklighet, som då och då framträda, belysta af en torr, litet blaserad humor, inge aningar om att detta är förf:s rätta revir och att han endast idkar tjufskytte på den subtila psykologiromanens område. Men han hittar väl hem igen, och då skriver han nog en annan sorts böcker. Då aktar han sig framför allt för att söka skriva en lyrisk prosa, till hvilken hans musikaliska gehör icke på långt när förslår. Det kunde vara mycket att säga angående språket i denna bok; men, som det mera ledigt än tydligt och mera tydligt än vackert heter sid. 56: »Tusen saker behöfver man råkås för att tala om», och utrymmet för en recension medger ingen detaljerad kriarättning.

K. E. J.

Ett sätt att motarbeta ungdomens förvildning.

Vid det diskussionsmöte, som Fredrika-Bremer-Förbundets Samkvämskomité anordnat å Förbundets lokal den 19 jan., behandlades, som fortsättning på en föregående diskussion, frågan om *bote-medlen mot ungdomens förvildning*. Generaldirektör *Wieselgren* höll därvid ett inledande föredrag, hvori han framlade ett förslag, om hvilket det följande meningsutbytet hufvudsakligen rörde sig.

Tal. erinrade om, att diskussionen den 18 november icke sträckt sig till någon speciell punkt af den förelagda frågans senare del, nämligen *botemedlen* mot ungdomens förvildning, hvartför han nu ville framlägga de synpunkter med afseende på dessa, hvilka han vunnit genom den erfarenhet från en stor stad, som han hade till-

fälle att åberopa. Han hade nämligen i höstas från en man, som var honom personligen obekant men hvars namn han ofta mött inom den penitentiära litteraturen, Landesgerichtsrat D:r Felisch i Berlin, erhållit en af denne författad broschyr med titel »Die Fürsorge für die schulentlassenen Kinder.» I detta häfte skildrades ett förfaringssätt, så enkelt och till hands liggande, att det starkt påminde om Columbus' ryktbara ägg. Denne D:r Felisch och några andra människovänner i Berlin, hvilka särskildt ömmade för de barn, som vid utgången ur skolan stodo utan skydd, antingen emedan de voro föräldralösa eller också emedan föräldrarna öfvergifvit dem, och som sålunda kommo att rekrytera gatans slödder eller skaran af dem, som stå sysslolösa på torget och fåfängt bida, att någon skall kalla dem, valde 150-årsdagen af Pestalozzis födelse till att slå ett slag i saken. Ett möte sammankallades på rådhusalen i Berlin den 21 jan. 1896, och där framlades frågan, om en förening kunde bildas med uppgift att taga en faders eller målsmans vård om de ur skolorna utgående »Waisenkinder», hvilka beräknades till 1,200 om året, d. v. s. 10 % af hela antalet af de barn, som lämnat folkskolan. Föreningen kom genast till stånd och organiserades i tre klasser: vårdare och vårdarinnor, fackmässiga biträden och ständiga eller betalande medlemmar. Första klassen, som indelats i 220 utskott, har till uppgift att taga reda på barnen, så snart de lämna skolan, sätta sig i förbindelse med deras lärare och anförvänder och undersöka åt hvilket lefnadskall deras håg är riktad och hvilka medel, som finnas för dettas uppnående. Hvarje utskottsmedlem har minst ett eller högst fyra barn under sitt särskilda hägn. Barnets fysiska kompetens för det föreslagna yrket undersöktes af någon bland de läkare, som utgöra en talrik kontingent i de fackmässiga biträdenas klass, hvarefter ärendet afgöres genom en rådplägning mellan resp. utskott och barnets lärare och eventuella anhöriga samt ordf. i församlingens ordinarie »Waisenrat.» Som bevis på föreningens hastigt växande omfång och lifliga verksamhet anfördes, att redan vid första årets utgång de tre klasserna räknade respektive 1473, 165 och 889 medlemmar och att under nämnda tid 405 gossar och flickor af föreningen blifvit anställda i tjänst eller annat arbete.

Inl. påpekade, att detta icke hufvudsakligen var någon penninginsamlande förening. Penningar behöfdes nog också, men de kommo i andra rummet. Hvad som kräfdes framför allt var personligt hängifvande, ett varmt hjärta, lefvande intresse och ett om-

sorgsfullt tillvaratagande af barnets utvecklingsmöjligheter och dessas ledande i en rätt riktning. Han slutade med en direkt fråga, om det förefunnnes behof af en dylik förening här i staden och om det i så fall vore någon utsikt att få en sådan till stånd.

Den diskussion, som nu utspann sig, visade oförtydbart, att sympatier för en förening, sådan som den föreslagna, funnos i rikt mått, och det föreföll äfven, som om krafter för projektets realiserande icke skulle komma att fattas. Ingen af de uppträdande uttalade sig annat än sympatiskt med afseende på förslaget, ehuru en och annan påpekade de hinder som föreningens verksamhet skulle kunna möta, dels på grund af svårigheten att placera barn, som nyss kommit ur skolåldern, dels därigenom att man icke hade några legala rättigheter att sätta emot anhörigas begär att själfva så fort som möjligt draga fördel af barnens arbetskrafter. Intresset för saken ökades ytterligare genom den upplysning, som lämnades af en talarinna och kompletterades af flere följande, att en förening med liknande syfte, stiftad af Fredrika Bremer, existerat redan på 50-talet och kommit till stånd med anledning af koleraepidemien 1853, genom hvilken hundratals barn mistat sina föräldrar.

På en uppmaning, som ställdes till inledaren, att utfärda ett uttalande om bildande af en förening, svarade denne, att han ansåg, det en preliminär undersökning inom *alla* samhällsklasser rörande de krafter man kunde ha att påräkna, därförinnan borde företagas. Ordf:s förslag, att Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse skulle utse en komité, åt hvilken den kunde öfverlämna detta förberedande arbete, antogs, och med detta beslut afslöts diskussionen.

(Insändt.)

Några tankar angående »Ungdomens förvildning och medlen däremot.»

Bland de i många afseenden beaktansvärda sanningar, som på Fredrika-Bremer-Förbundets samkvämsafton d. 12 nov. framlades om orsakerna till det myckna onda, som i våra dagar gripit omkring sig, särskildt bland ungdomen, framhölls dels bostadsbristen, som gör att flera familjer -- naturligtvis oftast bland de i socialt och sedligt hänseende lägst stående -- måste inhysas i samma rum, där barnen således ständigt ha för ögonen dåliga exempel af alla slag; där talades om fosterbarnsväsendet, som ännu ej står under nödig kontroll, om dryckenskapen, om bristen på gudsfruktan. En talare på-

pekade, hurusom det alltmer tilltagande föraktet för lagarna, eller rättare kringgåendet af desamma, måste verka förslappande på moralen. Så t. ex. finns förbud för minderåriga att om kvällarna försälja på gatorna, förbud mot söndagshandeln m. m. Det finns också förordningar för barn i skolåldern, att de ordentligt skola besöka skolan vissa år; men allt detta efterlefves ej, som det borde, utan kringgås på mångahanda sätt.

I detta sitt påstående hade tal. säkerligen mycket rätt; men det finns en större och viktigare lag, som också kringgås, utan att detta anses så synnerligen orätt — och jag tror, att häri ligger den väsentligaste orsaken till det ifrågavarande olyckliga tillståndet bland vår tids ungdom — jag menar kringgåendet af den kristna lagen om *engifte*. Det finns ju länder, där månggifte är tillåtet och med rätta anse vi kristna folk detta stridande mot all högre moral. Männe emellertid de kristna ländernas sedlighetsnivå kan anses stå så mycket högre så länge det sakförhållandet tolereras, att fadern gent emot de s. k. oäkta barn, han skaffar till världen, ej känner något ansvar, under det han åt de i äktenskapet födda ägnar en stundom till öfverdrift gående omsorg.

Ja, kringgåendet af denna lag, ämnad att befordra människosläktets hälsa och lycka, har ledt till, att tusende och åter tusende barns uppfostran öfverlämnas åt slumpen, att massor af späda varselser i förtid skördas af döden, eller ännu värre, komma att framlefvä sitt lif i sjukdom, laster och brott. Vidare, att unga flickor tidigt föras in i det nesligaste af alla yrken, det, där både kropp och själ gifvas till spillo; att de mest förhärjande sjukdomar ständigt gripa omkring sig och förgifta hela släktet. Skulle icke hvarje rättänkande man och kvinna känna hela sin varelse uppresas vid tanken på en sådan orätt, skulle icke hvarje god medborgare fasa för den synd, som uppifrån tränger nedåt och fördärfvar hela samhällslager, skulle vi icke alla, hvar i sin stad, känna det ansvar, som vi måste bära för hvad ondt vi gjort eller hvad godt vi underlåtit?

Låt oss alla söka bidra att lindra den rådande nöden, låt oss undersöka i hvad mån bostadsbristen är orsak till det onda, låt oss befrämja arbetsstugor, höja arbetsförtjänsten, där så behöfves, att familjerna och måhända i främsta rummet kvinnorna på hederligt sätt kunna draga sig fram, låt oss väl taga vård om de värnlösa små barn, som ej ha hem och föräldrar; låt vetenskapen uppfinna nya botemedel mot de förfärliga sjukdomar, hvilkas blotta namn väcka vår fasa, men låt oss icke glömma, att allt detta dock icke är att gå till grunden af det onda, att något mera fordras af medborgare i en kristen stat. Och detta är, att hvarje man och kvinna känner *ansvar* mot det lif, som de äro medel i den allsmäktige Gudens hand att frambringa, och att hvar i sin mån söker bibringa ungdomen den uppfattningen, att utan sedlighet intet folk, och icke heller någon individ, kan blifva stark och lycklig.

En moder.

Kvinnan och fredssaken.

Ofvanstående rubrik betecknar ämnet för den diskussion, som af föreningen »Studenter och arbetare» anordnats å Landtbruksakademiens lokal söndagen den 23 januari. Inledningsföredraget hölls af fru *Emilia Broomé*, en af den moderna fredsidéns främsta förkämpar i vårt land, som med värdig måttfullhet framlade sina tankar om hvad kvinnorna inom de verkningskretsar, till hvilka de ha tillträde, kunna uträtta till fredssakens främjande. Hufvudinnehållet i hennes tal var följande.

Fredssaken har nu blifvit en aktuell social företeelse, under det att den i gångna tider uppmuntrades endast af enstaka, af sin samtid oförstådda individer. Den har nu flyttats ut från spekulationens till den praktiska realitetens område och kommer troligen att af framtidens häfdatecknare skildras som en af vår tids mera karakteristiska rörelser. Frågan har visserligen oerhörda svårigheter att bekämpa, men den har redan en rad af vunna segrar bakom sig. Detta senare är fallet särskildt i Amerika, där rörelsen först har uppstått och där en serie af fredsvänliga åtgärder vidtagits.

Det mål, som fredsvännerna ha uppställt för sitt arbete, hägrar ännu i fjärran, och de äro fullt medvetna om att det är på utvecklingens och icke på omstörtningens väg de kunna hinna det. De kunna dock ha rättighet att vänta ett annat erkännande än smädelsen och hånlöjet, då de åtagit sig det otacksamma värfvet att utföra ett säningsarbete, hvares frukter en aflägsen generation kommer att inhösta. De yrka icke på någon omedelbar internationell afväpning, ännu mindre på någon isolerad dylik af en enskild stat, utan de mena, att en sådan ändring i förhållandet mellan staterna, som i våldets ställe upphöjer rätten till den naturlige skiljedomaren, måste föregå den successiva afväpning, som en gång skall komma att ersätta den internationella rustningstäflan vi nu bevittna. Fastän spörsmålet om skiljedomstolar således är en närmare till hands liggande angelägenhet än afväpningsfrågan, är det af oerhörd vikt för fredssaken, att en mäktig internationell folkopinion, som genomtränger alla samhällslager, väckes mot kriget och för en fredlig lösning af de mellanfolkliga konflikterna.

Det har synts lämpligt att utveckla den naturliga gången af fredsarbetet, dels för att tillbakavisa en del gängse fördomar och dels för att kunna klargöra betydelsen af *kvinnans* deltagande. Att verka för beredandet af en opinion är ju ett uppfostringsarbete, som utföres så väl bland dem, som *nu* bära ansvaret för världsutvecklingen, som äfven och mest bland den generation, som är arvinge till detta ansvar. Här har kvinnan som maka och uppfostrinna ett oöfverskådligt inflytande på den uppväxande ungdomen.

Kvinnans medfödda afsky för våldsdåd och medkänsla för allt som lider berättiga fredsvännerna att vänta sig, det hon skall känna sig som deras naturlige bundsförvandt.

I Amerika, England, Frankrike och Österrike har fredssaken haft framstående kvinnor att uppvisa bland sina ledare och främjare. Visserligen omfattar fredsrörelsen en del uppgifter, som falla inom juridikens och politikens område och ännu icke äro tillgängliga för mer än ett försvinnande fåtal kvinnor; men man har för det kvinliga fredsarbetet upprättat en särskild, af de öfriga fredsföreningarna oberoende organisation, inom hvilken arbetet begränsas till de områden, där flertalet kvinnor ha förutsättningar att kunna göra sig gällande. Denna specialorganisation bär, som allt fredsarbete i enlighet med sin karakter och sitt syfte måste göra, en internationell prägel, i det de kvinliga fredsföreningarna i skilda länder, under det de äga själfständighet beträffande sina privata angelägenheter, upprätthålla en ständig förbindelse sins emellan. I detta internationella kvinnoförbund har man hittills saknat de svenska kvinnorna; men man synes ha skäl att vänta, att de inom kort skola intaga sin plats däri.

Om man än skulle se sig föranlåten att begränsa kvinnans arbete för fredssaken till uppfostrans område, erbjuder detta, om man fattar begreppet i vidsträckt bemärkelse, rika tillfällen till gagnande verksamhet. Man kan dit räkna fredsvänligt arbete i pressens tjänst och inom litteraturen, detta senare dels genom författande dels genom spridande af böcker, som belysa dithörande frågor eller som utan öfverdrifven tendens gifva en verklighetstrogen bild af kriget. Vidare är det en viktig uppgift att bekämpa den ungdomslitteratur, som synes ha till specielt syfte att odla de krigiska instinkterna hos det uppväxande släktet och som verkar demoraliserande, icke därför att den till ämne valt krigshändelser, utan därför att den breder ett falskt skimmer öfver kriget och upphöjer äfven de lägsta och råaste handlingar till rang af stordåd i jämbredd med de yttringar af mannamod och själfupppoffring, som måste väcka äfven fredsvännens erkännande, om de ock skulle önska att i framtiden få se dem utöfvas på ett annat område än det krigiska.

Den af fredsvännerna önskade reformen i historieundervisningen, hvilken skulle åsyfta att i någon mån rubba krigshistoriens dominerande ställning och flytta undervisningens centrum ett stycke in på kulturhistoriens, för vår ungdom nära nog fridlysta område, torde vara relativt lätt att genomföra, eftersom fredsvännerna i denna punkt ha många sakkunniga understödjare utom sin egen krets. Genom en sådan reform skulle ungdomen vänjas ifrån den uppfattningen, att krigiska dåd är det enda sättet att skaffa sig ett odödligt namn, och lära sig se upp till det tysta men mäktiga kulturarbetets målsmän. Detta kommer icke att innebära något attentat mot våra stora minnen utan tvärtom ett utvidgande af deras krets. Beträffande såväl historieskrifningen som historieunder-

visningen yrka fredsvännerna äfven på att man bör iakttaga den billiga objektivitet, som kräfver, att samma fakta i det ena landet skola få samma färg och innebörd som i det andra.

De nu antydda verksamhetsområdena äro icke tillgängliga för alla kvinnor, men det finnes en sfär, som ligger nära till hands för hvarje sådan, och det är hemmet. Det sätt, hvarpå kvinnan där handleder det uppväxande släktet, är i väsentlig grad bestämmande för huruvida fredstankens realiserande under nästa generation skall vara oss nära eller aflägsat. Därför bönfälla fredsvännerna i alla länder om mödrarnas hjälp att hos ungdomen väcka och stärka den känsla af hänsyn mot andra, som skall undergräva den falska principen »makt är rätt», först på det enskilda lifvets område och till sist äfven i dess tillämpning på förhållandet staterna emellan. Vidare hör det mödrarna till att söka utrota barnens stridslustnad och slagsmålsbegär och undertrycka den loja feghet, som skyr att göra front mot orätrådigheten, då den äger skyddet af gammal häfd och en mäktig opinion.

Uppfostrans positivt fredsvänliga mål är att söka i frammandet af en fredskärlek, som grundar sig på sinnet för rättvisa och har sitt yttersta ursprung i människokärleken, samt af en fosterlandskärlek, som icke blott eggjar till själfuppföring i farans ögonblick utan äfven styrker i det tysta, fredliga arbetet i kulturens tjänst, en fosterlandskänsla som är nog fri från trängsinne för att inrymma en ridderlig uppskattning af andra nationers rätt och tillräckligt stolt för att minst af allt kunna lida, att en nationell fördel köpes till priset af en läghet mot ett annat folk.

Detta föredrag mottogs med lifliga applåder, och den följande diskussionen vittnade om, att de närvarande i allt väsentligt voro ense med inled. och gillade hennes sätt att framföra sina åsikter. En talare anmärkte visserligen, att föredraget var så abstrakt och sväfvande, att det kunde anses rymma både försvarsvännernas och fredsvännernas meningar; men fastän ingen fann sig föranlåten att rikta sig mot inled., gäfvos de uppträdandes olika meningsbrytningar stoff till en öfver tre timmar lång debatt. Denna rörde sig mindre, som man skulle ha väntat, om *kvinnans* ställning till fredssaken än om en del andra med denna sammanhängande frågor, såsom historieundervisningen i skolorna, »öfver- och underklassens» olika hållning till fredsarbetet och spörsmålet om individens rättighet att af samvetsskäl vägra att göra krigstjänst.

Att historieundervisningen borde vara annorlunda än den är, mera opartisk gent emot främmande nationer och mera uppmärksammande kulturella och humanitära intressen, insågs allmänt och betonades särskildt af professor *Montelius* och fil. kand. *Svensén*, som yrkade på att historien borde lära *hela* sanningen. Lic. *Hilde-*

Brand, som representerade försvarsvännerna, ansåg att till hela sanningen hörde också den nytta krigen ha gjort och erinrade därom, att det är med svärdet kristendomen har utbredts och att det är genom strider, som våra besittningar ha afrundats. Vidare betviflade han tillvaron af humanitära intressen hos skolungdom och trodde, att en historisk läroboksreform i den antyddu riktningen skulle vara mycket svår att genomföra.

De få kvinnor, som uppträdde, voro alla fredsvänligt sinnade. Fru *Kata Dalström* förklarade, att den strid, som uppflammat mellan öfver- och underklass, måste utkämpas, och att öfverklasskvinnorna borde intressera sig mera för fredssaken än de hittills gjort. Fröken *Rosling* fäste stora förhoppningar vid den sympati för freden, som t. o. m. försvarsvännerna uttalat, och tydliggjorde genom en parallell mellan våra förfäders bråda, hårdhändta sätt att slita sina tvister och nutida människors tålmod att underkasta sig årslånga processer och böja sig för domarens utslag, den utveckling i humanitär anda, som kan genomföras på några sekler. Fru *Palme* beklagade sig öfver vapenöfningarna och försvarsinsamlingarna i skolorna och öfver fädernas obenägenhet att medverka vid mödrarnas fredsvänliga uppfostringssträfvanden.

Ordf., d:r *Edvard Laurent*, afslöt diskussionen med ett tal, hvori han tackade dem som uppträdt och uttalade sin åsikt, att diskussionen fyllt sitt mål, i det den visat försvarsvännerna, att de ingenting ha att frukta af fredsvännerna.

Zacharias Topelius och Finlands kvinnor.

Bland de hyllningshymner, som i dessa dagar ägnats den 80-åriga finska skald, hvilken äfven vi svenskar med stolthet och tacksamhet få räkna som vår, då Sveriges barn liksom Finlands hafva lyckan att i första hand kunna tillgodogöra sig hans ädla dikt-konsts rika skatter, torde ingen klingat fulltonigare och sprungit ur varmare, tacksammare hjärtan än den som utgått från Finlands döttrar. Och de hafva i sanning skäl att i Zacharias Topelius se ej blott barnens utan äfven kvinnornas vän och bundsförvandt. »Ty», säger med rätt en af den äldrige diktarens landsmaninnor i de vackra hyllningsord hon i tidskriften »*Nutid*» ägnar honom, »när vi kvinnor känt inom oss kraft och håg att träda utom hemmets dörr, att räcka händerna efter andens skatter och väpna oss med kun-

skapens vapen för att sålunda taga upp våra plikter och vår andel i det som är ädlast mänskligt, då har Zacharias Topelius talat och skrivit om medborgerliga rättigheter för kvinnorna, om universitetets öppnande för kvinnliga lärjungar, under det han med varmt intresse följt de kvinnliga läroverkens utveckling».

Att den 80-årige med samma värme omfattar den sak, för hvilken han under skilda perioder af sitt långa lefnadslopp så ofta uppträdt med både det talade och skrifna ordets vapen, därför borgan ordalagen i den varmhjärtade hälsning, som han från Björkudden den 4 jan. tillställde Finsk kvinnoförening i Helsingfors, samlad till festligt lag med anledning af sitt på annat ställe i vår tidskrift omnämnda möte. Skrifvelsen, undertecknad af Z. Topelius, hans dotter och fosterdotter, hade följande lydelse:

»Hindrade att närvara vid Föreningens allmänna möte i Helsingfors, kunna undertecknade, medlemmar och vänner, blott med sin varmaste välönskan följa mötets förhandlingar.

Må vissheten att icke stå ensamma i eder själfupppoffrande strid för en bättre framtid lifva edert mod och styrka eder kraft för kommande pröfningar. Seklernas djupt rotade fördomar besegras endast med tålmodig förtröstan. Kvinnan har brutit slafvens bojer; hon skall en dag afbryta krigets svärd och tjäna mänskligheten, tänkande, fri».

Föreningsmeddelanden.

Fredrika-Bremer-Förbundets samkvämskomité hade onsdagen den 19 jan. anordnat ett samkväm å Förbundets lokal. Detta, som bevistades af styrelsemedlemmar och ett antal inbjudna, hade till syfte att afsluta den diskussion om »*Ungdomens föröildning och botemedlen där- emot*», som påbörjades vid november-samkvämet.

Sedan komiténs ordförande, fil. kand. fröken *Elin Cederblom*, hälsat de närvarande välkomna och med några ord antydt afsikten med de af komitén anordnade samkvämen, lämnade ordf. för diskussionen, direktör *Ernst Beckman*, ordet åt generaldirektör *Wieselgren*, som åtagit sig att äfven denna gång inleda frågan. Hufvudinnehållet af inledarens anförande och den därpå följande diskussionen, tillika med det beslut hvartill densamma föranledde, meddelas på annat ställe i tidskriften.

Efter diskussionen var för deltagarna en enkel tesupé anordnad.

Från skilda håll.

Vid Stockholms högskola har fil. lic. fröken *Astrid Cleve* utnämnts till biträdande lärare för att innevarande termin hålla ett kollegium i organisk kemi.

*

Filosofie licentiat-examen aflades i Upsala måndagen den 31 jan. af filosofie kandidaterna *Anna Ahlström*, *Astrid Cleve*, *Gulli Rossander*

och *Lydia Wahlström*. Endast två kvinnor ha förut aflagt denna examen i Sverige, *Ellen Fries* i Upsala och *Dagmar Carlberg* i Lund.

*

Sveriges kvinnliga fredsförening. Den inbjudning till att bilda en svensk, kvinnlig fredsförening, som utfärdades i samband med förenin- gen »Studenter och Arbetares» diskussion angående »Kvinnan och fredssaken» d. 23 jan., hade hörsammats af ett 30-tal damer, som den 27 jan. på e. m. samlades å hushållsskolans lokal vid Jakobsbergsgatan för att diskutera ett föreliggande förslag till stadgar för en dylik förening. Såsom ordförande vid mötet fungerade fru Natalia Frölander. Fru Emilia Broomé redogjorde för de skäl, som kunde anses föranleda bildandet af en kvinnlig fredsförening, och framhöll önskvärdheten af att föreningen — med iakttagande af en neutral hållning i politiska och religiösa frågor — måtte koncentrera sin verksamhet på att åstadkomma en sådan omdaning af de internationella rätts- och hedersbegreppen, som i våldets ställe skulle tillerkänna rätten afgörandet i tvistefrågor mellan folken. Sedan föreningen därefter konstituerat sig, antogs det föreliggande stadgeförslaget med några ändringar. Föreningen, som består af aktiva och passiva ledamöter, beslöt att tillsvidare arbeta på 4 sektioner: en för pressen, en för skönlitteraturen, en för pedagogiska frågor och en för ekonomien. Såsom medlemmar antecknade sig 22 personer. Till sist valdes en interimsstyrelse, bestående af fruarna Emilia Broomé, Hanna Theorell och Natalia Frölander. De damer, som önska ingå i föreningen, kunna anteckna sig hos fru Emilia Broomé, Malmskilnadsgatan 60.

*

Ett finskt kvinnomöte. Den 3, 4 och 5 januari hölls i Helsingfors af Finsk kvinnoförening och dess filialer ett möte, som att döma af de oss tillsända programmen och tidningsreferaten, varit ett lifligt uttryck för den vidtomfattande verksamhet, som utöfvats af Finlands kvinnor, och det vakna intresse de lägga i dagen för höjande af sitt kön i intellektuelt och sedligt afseende samt förbättrandet af dess ekonomiska och medborgerliga ställning. Det är nu sex år sedan ett dylikt möte ägde rum och under denna tid har allt jämt Finsk kvinnoförenings verksamhetsområden ökat. 12 filialer, arbetande för samma idéer som moderföreningen i Helsingfors, äro i verksamhet i skilda delar af landet. Alla dessa sidogrenar voro vid mötet representerade. Bland de ämnen, som uppsatts till diskussion och hvarvid dels svenska, dels finska språket användes, anteckna vi följande: »Är deltagandet i kvinno-saksarbetet en rättighet eller en skyldighet för oss kvinnor?»; »kvinnofrågan och nykterhetsarbetet»; »filialföreningarnas uppgift»; »förbättrandet af barnuppfostran och ordning i hemmen på landet»; »kvinno- och arbetarefrågan»; »förbättrandet af den arbetande kvinnans förhållanden»; »fabriksarbeterskers lönevillkor»; »på hvad sätt kan Finsk kvinnoförening befordra fredssaken?», »sedlighetens höjande bland landsbygdens tjänarinnor»; »lika lön för manlig och kvinnlig lärare i statens tjänst». Sista frågan på programmet lydde: »Hvarför böra vi arbeta för erhållandet af politisk rösträtt åt den finska kvinnan?» — Som mötets ordförande fungerade ordf. i centralföreningen fröken Alexandra Gripenberg.

Fröken Kristine Dahls rationella **Underkläder**

såsom Chemiletter, Bröstband, delade Kjolar m. m.

samt

Svenska Dräkthereformföreningens Underkläder
i K. M. Lundbergs Bosättningsmagasin

och **Almedahls Fabriks Försäljningsmagasin**

7 Storkyrkobrinken 7
STOCKHOLM.

Priskuranter franco på begäran.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.
Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

✈ Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. ✈
Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,
52 Drottninggatan 52.

Väfgarner

af ylle och bomull, Linnegarn af Almedahls till fabrikspris, Kostymgarn, Mattvarp, Crème-färgadt Fiskegarn till Gardiner; Fiskredskapsgarn, Väfskedar m. m., allt till lägsta priser

AXEL HINDERSONS Garnbod,
Hötorget 13. Filial: Götgatan 18.

Läderplastik.

Alla slags verktyg för läderplastik säljas billigast hos

PER FROM, Stockholm,
26 Mästersamuelsgatan 26.

OBS! Saxar, knifvar och skridskor slipas.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, 54 Drottninggatan, 1 tr. — Allm. Tel. 48 16. Riks Tel. 27 62.

Äkta COLLODIN.

Tillförlitligaste och af Tusentals personer bepröfvadt medel mot liktornar, vårtor, hudhårdnad och nageltrång.

Obs. alltid denna inregistrerade etikett som garanti för varans äkthet.

INTYG:

Undertecknade, som användt Herr Axel Litströms Collo-din mot liktornar och kylknölar, ha funnit medlet fullt motsvara sitt ändamål, och kunna det derföre hos enhvar, till det bästa rekommendera. Ämål den 3 maj 1886.

I. G. Geijer. A. Ljungberg, Rådman.

Undertecknad, som varit besvärad af en mängd vårtor, har genom användandet af »Collo-din» från Apotekaren Herr Axel Litström i Falun, blifvit från dem helt och hållet befriad; hvarföre jag omnämnda medel hos enhvar till det bästa rekommenderar.

Motala & Nykyrke d. 27 aug. 1886. *August Acén, Handlande.*

Säljes hos Parfym- och Bokhandlare i flaskor å **60 öre** och **1 krona.**
Franko mot **1 kr. 20 öre.**

AXEL LITSTRÖM, Falun.

Freja-Magasinet

C. E. LAGERSTRÖM

18 Humlegårdsgatan 18

18 Götgatan 18

29 Drottninggatan 29

Spis- och Knäckebröd

i många olika sorter, öfverträffliga i välsmak.

HEDERSPRIS och **GULDMEDALJ**

Dresden 1894.

Braunschweig 1895.

Biscuits och **Cakes**

till betydligt lägre pris än de utländska.

C. W. SCHUMACHER

Stockholm

Kongl. Hofleverantör.

17 Norrlandsgatan 17.

Fredrika-Bremer-Förbundets hemstudier.

Ledning för hemstudier inom olika ämnen lämnas af Fredrika-Bremer-Förbundet. Anmälningar mottagas å Förbundets byrå.

BARNÄNGENS antiseptiska **Vademecum**

frö **munnens, tändernas** och **hudens vård** m. m.

OBS.! Intyg från nedanstående medicinska auktoriteter åtfölja hvarje flaska:

Professorn i hygien vid K. Karol. Institutet Hr E. Almquist, Professorn vid Upsala Universitet Hr Olof Hammarsten, Docenten i farmakodynamik vid Upsala Universitet Hr M. Elfstrand.

Vademecum öfverträffar i bakteriedödande och bakteriehämmande förmåga hvarje annat i handeln förekommande oskadligt mun- o. tandmedel.

En flaska **Vademecum** innehåller minst lika stor bakteriedödande och bakteriehämmande förmåga som 30 vanliga $\frac{1}{2}$ -literflaskor bästa Aseptin. Se vidare den åtföljande beskrifningen.

Annonser för **DAGNY**

upptagas af

fröken **Ingeborg Bergström**, 31 Östermalmsgatan 31.

På *Fahlcrantz & C:os* förlag:

När Seklet var ungt.

Berättelse från det gamla Lund

af

CECILIA BÅÅTH-HOLMBERG

2 delar. Pris 4: 50.

»Gestalterna äro till det mesta väl kända för hvarje något så när bildad läsare. Detta gäller naturligtvis främst om Tegnér's stora bild, hvilken författaren ganska lyckligt uppfattadt i dess sprittande fria, ännu af mjältsjukan ej berörda ungdomlighet, i dess älskvärdhet och själfsvåld. — Skildringarna få behörig omväxling genom kärlekshistorier och förlofnin-gar; två kvinnobilder äro vackert ut-mejslade, nämligen Lycka och Britta. Det enda man måhända skulle kunna anmärka är, att hon tecknat . . . Lunda-schartaunismen i väl mörka färger.»

C. D. af Wirsén i Vårt Land.

— »Förf. har gjort ett ganska lyckligt grepp i val af ämne. — — — Det förekommer liffulla interiörer från studentlifvet, hemlifvet, akademieum-gänget, krigslifvet under de år händelsen timar, och förf. tecknar med god kännedom om saker och förhål-landen de olika litterära, kyrkliga och politiska strömningar, som rörde sig i det gamla Lund. — — — Boken erbjuder ej minst på grund af de ur goda källor hämtade interiörerna från det gamla Lunds »storhetstid» ett ej ringa historiskt intresse.»

Karl Warburg i Göteborgs Handelstidn.

»Det är i tidsskildringarna arbetets tyngdpunkt hvilat. — — — Där kommer en fyllighet och åskådlighet i framställningen, som mestadels för-mår helt fångsla och intressera läsaren. — — — Förf. är den angenämaste ciceron man kan önska sig i det gamla Lund. — — — Tidens brefstil har på ett utmärkt sätt attrapperats i de små

biljetter, som växlas mellan de unga krigarne och deras egna i hemmet, och i den ännu svårare uppgiften att också i samtalstonen träffa det för tidehvarvet karaktäristiska har hon lyckats förträffligt.»

—nn— i »*Nya Pressen*» (Finland).

»Fru Bååth-Holmberg är att lyck-önskas till sitt vackra debytarbete, som röjer obestriddliga författaregäf-vor. Och att hon, hvilket icke kan betvivlas, med sin behagliga bok fun-nit vägen till en mycket stor allmän-hets bevågenhet, kan ju ej annat än verka i hög grad uppmuntrande.»

R. v. Willebrand i Finsk Tidskrift.

»En särdeles lättläst och angenäm bok.» *L. v. W. i Helsingborgs Dagblad.*

»Stoffet er saa mesterlig behandlet, at det i Fortællingen smelter sam-men i kunstnerisk harmonisk Enhed. Det er denne paa en Gang helt kunst-neriske Behandling og den dybe histo-riske Forstaaelse, der altid udmer-ker denne Forfatterinde, man føler altid sikker grund under Fødderne, men samtidig forstaaer hun at sætte de dybeste Sjælestrengte i Bevægelse.»

Bergens Tidende.

»Vi lyckönska härmed hjärtligt författarinnan af detta vackra och stäm-ningsfulla arbeté till en stor fram-gång; ty »När seklet var ungt» för-tjänar verkligen en sådan. Det är så samvetsgrant utarbetadt, så talang-fullt komponerat och uppfyllt af så mycken varm känsla, att det bör till-vinna sig stora sympatier.

Jämtlands-Posten.

I samma anda hafva en mängd andra pressorgan från skilda håll uttalat sig.

